

STATUTELE UNOR CABINETE SĂTEȘTI DE LECTURĂ, SOCIETĂȚI ȘCOLARE RURALE ȘI ALE ASOCIAȚIEI CORPULUI DIDACTIC ROMÂN, AFLATE ÎN ARHIVELE DIN CERNĂUȚI

Mihai Iacobescu

În deceniile premergătoare prăbușirii Imperiului habsburgic se constată o intensificare și multiplicare a inițiativelor și preocupărilor pentru emanciparea prin cultură, ca formă de apărare și afirmare a ființei naționale. Elaborarea și difuzarea unor manuale didactice și cărți cu conținut foarte divers, mai strâns legate de trebuințele vieții practice, editarea de noi publicații, revigorarea societăților culturale existente și înființarea altora noi, apariția și afirmarea unei pleiade numeroase de intelectuali provenind din mediul rural și urban, din rândul unor categorii sociale nevoiașe sau mijlocii, conferă mișcării spirituale și politice a românilor din Bucovina noi dimensiuni și perspective în contextul mozaicului etnolingvistic și confesional existent.

O direcție prioritară a eforturilor elitei românilor bucovineni o reprezintă multiplicarea strădaniilor pentru creșterea numărului știutorilor de carte. Faptul este cu atât mai justificat și mai semnificativ cu cât, deși în ajunul primului război mondial procesul extinderii învățământului elementar în toate localitățile era, în linii generale, încheiat – existau 562 școli primare din care o treime, 187, erau curat românești, la care se mai adăugau 41 școli utracviste, bilingve, germano-române și româno-ucrainene, iar din totalul de 2.205 învățători în întregul ducat, 717 erau români – o radiografie asupra situației existente în Cisleithania și, totodată în Bucovina ne înfățișează o inegalitate flagrantă între provincii și în cadrul aceluiași ducat, pe naționalități. Astfel, în anii 1904-1905 se constată că numărul știutorilor de carte era foarte ridicat în zonele locuite în majoritate de austrieci și de două-trei ori mai redus în regiunile cu populație slavă, poloneză sau românească, după cum reiese și din datele statistice oficiale, de mai jos¹:

Nr. crt.	Ducatele	Procentul știutorilor de carte (%)	Frecvența elevilor în clasele elementare (%)
1.	Salzburg	82,20	94,14
2.	Austria de Jos	81,60	93,40
3.	Austria de Sus	81,01	93,00
4.	Galiția	29,86	75,40
5.	Bucovina	28,62	82,00
6.	Dalmația	22,22	-

În Bucovina, unde procentul știutorilor de carte era 28,62%, românii, care reprezentau 34,4% în ansamblul populației și erau în majoritatea lor covârșitoare țărani, ca și rutenii, se situau pe ultimele locuri – după germani, evrei, polonezi, armeni, slovaci, cehi, maghiari – între cele 12 grupuri etnice în ceea ce privește numărul elevilor și frecvența la școlile primare existente. Astfel, la Cernăuți, în anul școlar 1913/1914, în clasele primare I-VII învățau la cel mai vechi gimnaziu 134 elevi de limbă germană (care puteau fi austrieci și evrei), 95 elevi români, 39 elevi ruteni, precum și un număr mult mai mic de elevi poloni, armeni² etc. Faptul că, în general, coloniștii germani și evrei erau infiltrați și consolidați în sectoarele economice aducătoare de câștiguri însemnate, meșteșuguri, industrie, bănci, comerț, exploatare forestiere etc., în timp ce românii erau în proporție de 89% agricultori, explică de ce, chiar în zonele din Bucovina, cu o populație preponderent românească, frecvența elevilor români era mult mai redusă. În orașelul Gura Humorului, de pildă, în 1870/1871 învățau 92 de elevi, din care 49 germani, 19 evrei, 9 armeni și numai 15 români, deși între locuitorii acestei urbe românii erau majoritari. Tot la Gura Humorului, în anul școlar 1913/1914, din 357 de elevi, 196 elevi aparțineau evreilor, deși românii constituiau la aceeași dată peste 65% din populația acestui orașel³. La licee, situația era și mai defavorabilă pentru români: din totalul de 5748 elevi

existenți în anul școlar 1913/1914 în întreaga Bucovina, numai 1502 erau români⁴. Există, de asemenea, o mare discrepanță între numărul știutorilor de carte din mediul urban și cel rural.

Este, așadar, cu atât mai justificată preocuparea elitei românilor bucovineni, la sfârșitul secolului al XIX-lea și în deceniile din ajunul primului război mondial, de-a crea un cât mai larg și divers cadru instituționalizat, propice stimulării răspândirii și însușirii științei de carte, mai ales în mediul rural, unde școala se confrunta, atât în mentalitatea rezervată a țăranilor, cât, mai ales, cu lipsa localurilor și învățătorilor, cu dificultăți de ordin financiar etc. De aceea, numeroaselor societăți culturale existente la această dată mai ales în capitala ducatului – între care Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina (1863), Junimea (1878), Școala Română (1883, cu sediul la Suceava), Societatea Învățătorilor din Bucovina (1872), Clubul Român (1887), România Tânără (1894) etc. – li s-au adăugat, între anii 1875-1914 nu mai puțin de 96 cabinete de lectură; ele purtau denumiri diverse – fie cu caracter istoric, ca “Dragoș Vodă”, la Volovăț și Drăgoești, “Tudor Vladimirescu” la Cajvana, “Cloșca” la Botoșana, fie nume ce sugerau aspirațiile organizatorilor, precum “Lumina”, la Arbore și Toporăuți, “Luceafărul” la Vicovul de Sus, Corcești și Camena sau “Viitorul” la Pătrăuți pe Suceava și Dimca, “Albina” la Costâna și Ceahor, “Sentinela Poporului” la Solca și Vatra Dornei, “Unirea” la Uidești și Comănești etc.

Dintre cele 96 cabinete de lectură, menționate de Constantin Loghin în monografia închinată Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina (1943) au putut fi identificate doar următoarele – în anul înființării și, la unele și denumirea ce o purtau:

Nr. crt.	Anul	Denumirea cabinetului	Localitatea
1.	1877	“Lumina”	Toporăuți
2.	1880	“Dragoș Vodă”	Volovăț
3.	1883	“Dumbrava Roșie”	Boian
4.	1887		Mihalcea
5.	1894	“Întrunirea de lectură”	Cireș
6.	1896	“Santinela”	Ostrița
7.	1896	“Cetatea Tețina”	Roșă
8.	1896	“Ajutorul”	Sucevița
9.	1896	“Aurora”	Satu Mare
10.	1896	“Lumina”	Arbore
11.	1896	“Luceafărul”	Vicovul de Sus
12.	1896	“Renașterea”	Siret
13.	1896	“Paza”	Straja
14.	1896	“Dumbrava Roșie”	Volcineț
15.	1896	“Progresul”	Stupca
16.	1896	“Albina”	Costâna
17.	1896	“Sentinela Poporului”	Solca
18.	1896	“Dragoș Vodă”	Drăgoești
19.	1896	“Viitorul”	Pătrăuți pe Suceava
20.	1896	“Înfrățirea”	Valea Seacă
21.	1896	“Steluța”	Breaza
22.	1896	“Școala Română”	Mănăstirea Humorului
23.	1896	“Luceafărul”	Corcești
24.	1896	“Luceafărul”	Ciudei
25.	1896	“Progresul”	Igești
26.	1896	“Lumina”	Dăvideni
27.	1897	“Stejarul”	Horecea
28.	1897	“Vatra”	Horodnic de Sus
29.	1897	“Armonia”	Suceveni
30.	1897	“Deșteptarea”	Rapcea

31.	1898	“Lumina”	Mănăstiriște (Cernăuți)
32.	1898	“Viitorul”	Clocucica (Cernăuți)
33.	1898	“Sihastrul”	Putna
34.	1898	“Lucașfărul”	Camena
35.	1898	“Luminătorul”	Tereblecea
36.	1898	-	Bălăceana
37.	1898	-	Soloneșul de Jos
38.	1898	“Sentinela”	Vatra Dornei
39.	1898	“Dreptatea”	Valea Putnei
40.	1898	“Vulturul”	Poiana Stampei
41.	1898	“Munteanul”	Pojorâta
42.	1898	-	Dorna Candrenilor
43.	1898	“Aurora”	Broscăuți
44.	1899	“Unirea”	Uidești
45.	1899	“Făt-Frumos”	Lisaura
46.	1899	“Progresul”	Rus-Plăvălari
47.	1900	“Sentinela”	Ostrița
48.	1900	“Frăția”	Stânca
49.	1900	“Unirea”	Brașca
50.	1900	“Lumina Poporului”	Mihoveni
51.	1900	“Viitorul”	Corlata
52.	1900	“Unirea”	Capucâmpului
53.	1901	“Albina”	Ceahor
54.	1901	“Buciumul”	Stulpicani
55.	1901	“Rarăul”	Câmpulung Moldovenesc
56.	1902	“Izvorul”	Bilca
57.	1902	“Unirea”	Pârtești de Jos
58.	1903	“Viitorul”	Dimca
59.	1903	“Unirea”	Comănești
60.	1903	“Stânca”	Costișa
61.	1903	“Țăranul”	Broscăuți
62.	1904	“Tudor Vladimirescu”	Cajvana
63.	1904	“Aurora”	Todirești

Dacă pentru alte 33 cabinete de lectură n-am putut identifica locul, data înființării și denumirea lor, am identificat, în schimb, în arhivele de la Cernăuți, *Statutul Cabinetului “Întrunirea de cetire” din satul Cireș*, județul Storojineț, pe care îl transcriem mai jos:

Statutele Cabinetului “Întrunirea de cetire” din Cireș⁵

- Scopul:** de a lăți plăcerea pentru cetitul cărților și gazetelor și astfel a-i lumina pe locuitorii din comuna Cireș.
- Mijloacele** prin care să se ajungă la acest scop:
 - înființarea și întreținerea unui cabinet de cetire;
 - procurarea și cetirea de gazete și cărți folositoare;
 - sfătuirea despre cele cetite și mai ales despre trebile gospodăriei, meșteșugului și negoțului;

3. Membrii:

Întrunirea se compune din membrii de rând și onorari.

Poate deveni membru de rând orice persoană, care anunță că dorește să intre și va fi primită de comitetul de întrunire.

Membrii onorari îi numește Adunarea generală a întrunirii, dintre acele persoane, care sporesc mai însemnat binele întrunirii.

Ieșirea din întrunire se face prin simplă cerere, după achitarea datoriilor față de întrunire.

Cine nu plătește taxele se șterge de către Comitetul Întrunirii.

Cine comite o faptă rea și cade sub pedeapsa legilor statului sau cade în patima beției ori a moravurilor rele sau care lucră în contra intereselor se exclude de către comitet.

Cel exclus poate fi reprimit dacă devine demn.

4. Drepturi și îndatoriri ale membrilor:

Fiecare membru are următoarele

a) Drepturi:

- să ia parte la adunările generale
- să facă propuneri folositoare
- să voteze și să aleagă
- să fie ales
- să propună sancțiuni
- să împrumute cărți și gazete acasă, respectând regulamentul
- să sporească scopul și foloasele întrunirii prin prelegeri și acțiuni corespunzătoare

b) Îndatoriri:

- să plătească la lădița întrunirii câte 50 de creișari pe an
- să ia parte la întruniri
- să atragă noi membri
- să ia cuvântul

5. Conducerea Întrunirii:

a) Adunarea generală

b) Comitetul

Adunarea generală se întrunește anual, prin listă scrisă. În orice adunare trebuie să ia parte cel puțin jumătate plus unul dintre membri.

Adunarea alege comitetul; decide în problemele patrimoniului; modifică statutul; alege șapte membri în comitet.

Comitetul se compune din: un președinte, un vicepreședinte, un secretar, un casier, un bibliotecar și doi cenzori aleși pe un an.

Neînțelegerile ivite se rezolvă de către o judecatorie de pace, compusă din patru membri, dintre care își aleg câte unul părțile cu pricina, iar pe ceilalți doi îi numește președintele comitetului sau locțiitorul său.

6. Desființarea Întrunirii se face numai printr-o decizie a adunării generale, la care să fie prezenți două părți dintre membrii activi; hotărârea desființării se ia numai cu votul a trei părți din toți membrii. Adunarea decide și asupra soartei patrimoniului după desființarea întrunirii de cetire

* *

*

Notă: Statutul e avizat la 27 octombrie 1894, prin adresa nr. 134 a Inspectoratului Școlar din Cernăuți "Conform Legii de Asociere din 15 noiembrie 1867" la cererea unui grup de săteni din Cireș, în numele cărora semnează Constantin Babiuc, Alexandru Opaîș și Mihai Popescu⁶.

În același fond arhivistic din Cernăuți⁷ am identificat și demersurile unui "grup de români din Boian" care la 25 mai 1883 solicita guvernului țării avizul spre "a înființa o Societate școlară poporală în

comuna Boian, pe baza statutelor alăturate”. Grupul, care înaintează cererea cuprinde 13 locuitori din Boian, dintre care primii trei își pun semnăturile proprii – Teodor Bumbac, preot, Dimitrie Lucavețchi, poștaş, și Alexandru Dașchevici, învățător – iar următorii zece sunt neștiutori de carte, fiindcă în dreptul numelui lor pun degetul pe o cruce făcută cu cerneală neagră – Grigore Bandur, Chiriace Cuciureanu, Nicolae Nichiforescu, Vasile Calance, Dumitru Ilnatincu, Gheorghe a lui Ion Toma, Ignatie Costescu, Vasile Iacobu. Pentelei Murgociu, Dumitru Soproviciu.

Filele alăturate conțin textul statutului în limba germană, cu avizul dat la 23 februarie 1896. conform legii din 1867, articolele 9, 10 și 134, iar în continuare, după ce este precizat comitetul, - întrunit la 15 februarie 1896 – se dă componența acestuia:

1. Președinte – Emilian Vasiloschi
2. Vicepreședinte – Vasile Lucanu
3. Secretar – Petru Pavel
4. Casier – Chiriace Crăciun
5. Controlor – Ignatie Costică

Membrii:

6. Mihai Cuciurean
7. Ioan Svarici
8. Vasile Cuciureanu⁸

Se transcrie apoi textul, în limba română, elaborat în adunarea generală din “3 faur 1895”, după cum urmează (respectându-se fidel textul):

Statutele Societății Școlare “Dumbrava Roșie” din Boian

A. Numele și reședința: Societatea școlară “Dumbrava Roșie” comuna Boian, cotul Hlinița.

B. Scopul: a ajuta copiii români din Boian, care din cauza sărăciei nu pot cerceta cu succes instrucțiunea școlară elementară. La acest scop se va ajunge prin oferte de cărți școlare trebuincioase; prin exercitarea și perfecționarea ulterioară a elevilor absolvați, mijlocindu-le cărți folositoare și instructive de cuprinsu economic; prin împrumutare și explicarea unora acareturi și mașini trebuincioase la purtarea economiei rurale; prin recomandarea și împărțirea de felurite semințuri avizate de către alte societăți agronomice.

C. Mijloacele Societății:

- contribuții ale membrilor;
- donații;
- procentele capitalului fructificatu;
- venituri realizate din petreceri;
- taxele solvite pentru mașini și alte unelte agronomice împrumutate de la societate.

D. Membrii:

- locuitorii români ai comunei, care doresc;
- binefăcătorii și oricine fără deosebire de localitate, naționalitate și confesiune.

E. Categoria membrilor:

- Membrii ordinari, locuitori, care plătesc o taxă anuală de 60 de creițari;
- Membrii fondatori, care dau o contribuție de cel puțin 10 florini;
- Membrii sprijinitori, acei care ajută Societatea prin orice mijloace;
- Membrii onorari, cei ce au merite deosebite.

F. Drepturi:

Membrii ordinari au dreptul de-a alege, de-a lua decizii, de-a face propuneri.

G. Datorii:

Să contribuie, după puteri, la realizarea scopului.

Să plătească taxele anuale.

H. Adunările Societății:

Adunări generale anuale.

Adunări quartale – de câte ori e nevoie.

Deciziile obișnuite se adoptă cu două-treimi din votul membrilor ordinari.

I. Obiectul adunărilor:

- alegerea comitetului
- analiza și aprobarea rapoartelor anuale
- votarea bugetului
- desemnarea membrilor onorari
- adoptarea hotărârilor în privința averii societății
- modificarea sau schimbarea statutelor
- desființarea adunărilor

J. Conducerea Societății o are comitetul compus din 10 persoane, președinte, vicepreședinte, secretar, casier, controlor, membri, ce se aleg pe un an de zile, dintre cei de aceeași confesiune cu locuitorii din Hlinași.

K. Drepturi și îndatoriri ale comitetului:

Să vegheze la aplicarea și respectarea hotărârilor adunării; să grijească averea Societății și să sporească mijloacele pentru activitatea ei.

L. Soarta averii Societății se hotărăște numai prin votul a trei-pătrimi din membrii ei.

M. Tribunalul de arbitri: orice litigiu se rezolvă astfel: părțile cu pricina își aleg patru apărători din sânul societății, câte doi pentru fiecare parte; cei patru apărători aleg un președinte.

* *

*

În anul școlar 1913/1914 erau în ducatul Bucovinei 2205 de învățători, dintre care o treime, adică 717 erau români.

La 2 februarie 1909, profesorul Nicolae Tcaciuc, anunța “onorata direcție a Poliției din Cernăuți”, că la 31 ianuarie 1909 s-a constituit Asociația Corpului Didactic Român din Bucovina, care avea următoarea conducere⁹:

1. Președinte – George Tofan, învățător
2. Vicepreședinte – Nicu Donisă, inspector districtual
3. Vicepreședinte – Dimitrie Teleagă, inspector districtual
4. Secretar general – Nicolae Tcaciuc, profesor suplinitor
5. Secretar – Gheorghe Rotaru, învățător

Secretari substituți:

6. Constantin Cozmiuc, învățător
7. Dumitru Rusceac, învățător

Cassari:

8. Ion Abager, profesor
9. Dionisie, cavaler de Sorocean, învățător suplinitor
10. Controlor: Mihai Chisanovici – învățător
11. Bibliotecar: Dorimedont Vlad, învățător suplinitor
12. Econom: Dimitrie Logigan, profesor suplinitor

Membri fără funcție:

13. Gheorghe Brătianu, învățător suplinitor
14. Filaret Doboș, profesor
15. Isidor Dolinschi, inspector districtual
16. Ion Nuțu, inspector districtual
17. Petru Popescu, profesor

18. Alexandru Țăranu, învățător suplinitor.

Cernăuți, 2 februarie 1909

Președinte,
George Tofan

Secretar general,
Nicolae Tcaciuc

În același dosar, după mai multe solicitări și explicații se afla și următorul document, în limbile română și germană:

*Statutele
Asociației Corpului Didactic Român din Bucovina¹⁰*

1. Numele și Sediul:

Numele: Asociația Corpului Didactic Român

Sediul: în Cernăuți

2. Scopul:

a) întrunirea tuturor persoanelor, care sunt chemate și aplecate a conlucra pentru prosperarea institutelor de educație și instrucție și, în genere, pentru luminarea poporului român din țară;

b) cultivarea științelor pedagogice teoretice și practice

c) răspândirea și popularizarea principiilor raționale de educație și instrucție în popor

d) reprezentarea intereselor școlii și ale corpului didactic în marginile legii

3. Realizarea scopului se face:

a) prin întruniri periodice plenare și generale în care se vor prezenta și discuta probleme școlare, conferințe, prelegeri pedagogice și din alte ramuri de cultură cu excluderea celor politice;

b) prin infiltrarea și întreținerea unei biblioteci centrale și a unui cabinet de lectură;

c) prin sprijinirea bibliotecilor școlare și ale celor districtuale învățătoarești cu cărți și ziare pedagogice și didactice;

d) prin cultivarea gimnasticii și cântării;

e) prin deșteptarea interesului la popor

f) prin răspândirea, eventual compunerea și cedarea de cărți sau scrieri corespunzătoare scopului societății;

g) prin sprijinirea tineretului școlar diligent cu cărți didactice și alte mijloace;

h) prin aranjarea de adunări ambulante în care se vor ține prelegeri publice despre diferite ramuri de cultură;

i) prin redactarea unei reviste;

j) prin memorande, petițiuni și adrese în interesul scopurilor societății.

4. Procurarea mijloacelor prin:

a) contribuții ale membrilor;

b) oferte, strângere de cărți, publicații de la autori, redacții, librării, particulari;

c) colecte și tombale, concerte, petreceri etc.

d) fundațiuni și orice altă avere închinată scopurilor ei în general sau cu destinație specială.

5. Membrii societății:

Se împart în următoarele categorii:

1. Fondatori – care oferă cel puțin 100 coroane în rate anuale de câte 20 de coroane;

2. Ordinari – membrii corpului didactic de orice grad și care dau o taxă de 2 coroane;

3. Sprijinitorii – cei care fac daruri și plătesc cel puțin o coroană;

4. Onorari;

5. Binefăcători.

Membrii onorari se numesc de către adunarea generală la propunerea comitetului dintre persoanele cu merite deosebite pentru atingerea scopurilor societății.

Membrii ordinari și sprijinitori pot declara la înscriere o taxă anuală mai mare de două coroane și respectiv o coroană.

6. Primirea membrilor

Primirea membrilor o face comitetul central. Cel refuzat se poate adresa adunării generale.

Cei ce nu-și achită taxa și îndatoririle sunt ca și excluși din oficiu – după trei luni de la neplata taxei.

Cei ce lucrează contra scopurilor Societății sunt excluși.

7. Drepturile membrilor:

Să ia parte la adunările Societății.

Să se poată folosi de biblioteca Societății după regulament de toate instituțiile ei.

Membrii ordinari și fondatori au dreptul de a ține discursuri și prelegeri cu conținut avizat de comitet cu 14 zile înainte. Comitetul poate respinge ceea ce nu-i convine.

Vot decisiv și drept de alegere activă și pasivă îl au membrii ordinari și fondatori – ceilalți dispun doar de vot consultativ.

8. Conducerea Societății:

Adunarea generală – ordinară, care se convoacă și conduce de către președinte sau locțiitor, odată pe an, sau extraordinară, când e nevoie. Hotărârile ei sunt valabile dacă participă majoritatea absolută a membrilor.

Comitetul central se compune din 18 membri; se alege în adunarea generală prin vot secret, pe bilete cu o majoritate absolută, pe termen de 3 ani. Între cei 18 membri trebuie să fie cel puțin 6 învățători din districte diferite.

9. Ședințele Societății:

Au loc ședințe generale în fiecare lună și ședințe plenare conduse de președinte. Deciziile se adoptă cu majoritatea absolută a voturilor celor prezenți.

10. Filiale ale Societății

În fiecare comună, unde există o școală primară se poate înființa o filială, cu consimțământul comitetului

11. Agendele adunării generale și ale ședințelor plenare:

- alegerea celor 18 membri în Comitet
- numirea membrilor ordinari
- desemnarea comisiei de 3 pentru revizuirea statutelor
- aprobarea rapoartelor comitetului și comisiei de revizie
- adoptarea de măsuri corespunzătoare intereselor societății
- votarea bugetului anual.

12. Funcționarii comitetului

Se aleg și își desfășoară activitatea după un regulament intern.

13. Drepturi și îndatoriri ale membrilor comitetului central:

- primirea de noi membri
- administrarea averii
- întocmirea rapoartelor anuale, care se aprobă cu majoritatea absolută a voturilor din totalul membrilor
- înființarea de noi filiale
- convocarea adunărilor

- numirea membrilor din colegiul de redacție al publicației asociației

14. Biroul Comitetului Central

Își are sediul în Cernăuți. Președintele reprezintă asociația în relațiile externe.

15. Averea

- Se compune din taxele și contribuțiile membrilor care formează un fond neatacabil
- Un fond disponibil format din taxe, venituri etc.
- Alte contribuții și venituri provenite din activitatea bibliotecilor, fundațiilor etc.

16. Juriul de arbitri

Judecă orice neînțelegere. Fiecare parte aflată în litigiu își alege câte doi arbitri dintre membrii asociației; cei patru arbitri aleg pe un al cincilea arbitru, ca președinte, care decide în caz de paritate.

17. Modificarea statutelor

Se aprobă în adunarea generală cu cel puțin jumătate plus unul din numărul membrilor înscrși sau la nevoie cu majoritatea de două treimi din numărul membrilor prezenți.

Textul statutelor este însoțit de următoarea adresă: "Avizul politic, 22 martie 1909: Existența Societății acesteia, după cuprinsul statutelor de față se textează în virtutea art. 9 al Legii din 15 noiembrie 1867 nr. 134 F.L.I. Guvernământul Bucovinei, 22 martie 1909"¹¹.

Din același dosar aflăm că *Asociația Corpului Didactic Român din Bucovina* avea în primul an de după avizarea statutelor, adică în 1910, o avere în bani de 50 de coroane și un număr de 395 de membri¹².

La aceeași dată, 16 aprilie 1910, dintr-un raport al Direcției Poliției aflăm că în Bucovina activa și *Societatea Muzicală Armonia* – care luase ființă în 1881. Ea avea ca scop declarat, consemna raportul poliției, "cultivarea și răspândirea muzicii naționale, a cântării bisericești și a artei dramatice; adunările membrilor se țin în primele două luni ale fiecărui an administrativ, Societatea posedă un fond disponibil de 45 de coroane și are 162 de membri¹³.

NOTE:

1. *Osterreichische Statistik*, 1904-1905, vol. LXXIX, 3, p. XLIV.
2. Arhivele de Stat din Cernăuți (Arh. St.C.), fond Mitropolie, 320, opis 1, dosar 1945, f. 62.
3. Schraga Yeschurum, Arien Yaron, Josef Rosenkrauz, *Gura Humorului – un oraș din Bucovina. cronică comunității evreiești*, Israel, 1995, p. 62.
4. Mihai Iacobescu, *Evoluția românilor bucovineni între anii 1821-1918* (II), "Glasul Bucovinei", nr. 1-2/2001, Cernăuți, 2001, p. 18.
5. Arh. St. C., fond 3, opis 1, d. 6206, p. 2-4.
6. *Ibidem*, p. 1.
7. *Ibidem*, dosar 4720.
8. *Ibidem*, p. 13-20.
9. Arh. St. C., Fondul Poliției 10, op. 1, dosar 463, p. 8.
10. *Ibidem*, p. 106-108.
11. *Ibidem*, p. 109.
12. *Ibidem*, f. 137.
13. *Ibidem*, f. 24.